1 NA KAJAKI!

Odkrywanie lasu z perspektywy wody to zupełnie inna para kaloszy niż piesze wędrówki, prawda? Na początek kajakowej przygody świetna będzie duża i spokojna **rzeka Bóbr** na terenie **Nadleśnictwa Lwówek Śląski** (na przykład na trasie Nielestno – Marczów). Ciekawostką jest spływ **Nysą Łużycką** w **Nadleśnictwie Pieńsk** – popłyniesz tu granicznym szlakiem, mając po jednej stronie Polskę, a po drugiej Niemcy. Kajakarzom szukającym wyzwań i przygód polecamy spływ iście dziką rzeką **Kwisą (Nadleśnictwo Świętoszów)** – w pobliżu odwiedź zamek Kliczków z wyjątkowym cmentarzem koni i szkółką jeździecką. Wiosłując przez tereny **Nadleśnictwa Ruszów**, wypatruj największego leśnego kuraka: głuszca, którego pomagają chronić tutejsi leśnicy.

2 DLA CIEKAWSKICH!

Lubisz poznawać sekrety przyrody? Polecamy miejsca, gdzie można je odkrywać! **Nadleśnictwo Świeradów** zaprasza na zajęcia zorganizowane do **Chaty Drwala**[1]. Otaczający ją ogród **Izery Trzech Żywiołów** jest ogólnie dostępny od wiosny do jesieni. Spacerując po kładce, można dokładnie przyjrzeć się torfowisku, dotknąć go i przekonać się, że mech torfowiec magazynuje wodę jak gąbka! Na spragnionych przygód i wyzwań czeka tu quest ze skrytkami „Izerska chata". W **Stacji Edukacji Leśnej**[2] w **Nadleśnictwie Świdnica** możesz wejść do sztucznej jaskini nietoperzy i poznać bliżej te latające ssaki. **Dom Drzewa**[3] w **Nadleśnictwie Milicz** to dawna wyłuszczarnia szyszek przerobiona na miejsce, gdzie przez zabawę poznasz tajemnice drzew od korzeni aż po szyszki!

3 BORY DOLNOŚLĄSKIE

Sosny, śródleśne mokradła, wrzosowiska, a nawet pustynia – **Bory Dolnośląskie** zaskakują obfitością! Można je zwiedzać rowerem lub spacerując po ścieżkach przygotowanych przez **nadleśnictwa: Przemków**, **Świętoszów**, **Pieńsk**, **Ruszów**, **Chocianów** i **Bolesławiec**. Kolekcjonuj tutejsze zapachy i spróbuj przypomnieć je sobie tuż przed snem. Sosny wydzielają bardzo zdrowe, pachnące olejki eteryczne. Kwitnące w sierpniu **Wrzosowiska Przemkowskie** przyciągają pszczoły miodne, dzięki którym możesz powąchać i posmakować lokalnego miodu wrzosowego. A jak pachnie pustynia? Sprawdź, turlając się po pagórkach **Pustyni Kozłowskiej**, która jest jak wielka piaskownica w środku lasu! Umów się też na warsztaty Żywego Muzeum Ceramiki w Manufakturze Bolesławiec i stwórz naczynia inspirowane przyrodą borów.

4 W GÓRACH JEST WIELE DO ODKRYCIA

Śnieżka to królowa Karkonoszy, a zarazem najbardziej charakterystyczny szczyt Sudetów, ale zanim ruszysz na górę z kosmicznymi spodkami, zrób rozgrzewkę w okolicy. Czym może zaskoczyć Cię jedyne w swoim rodzaju górskie **Nadleśnictwo Śnieżka**? Wybierz się na wyprawę śladami polskiej himalaistki Wandy Rutkiewicz i odwiedź **Rudawy Janowickie**, żeby poćwiczyć wspinaczkę na skałach. Wejście na **Sokolik** i **Krzyżną Górę** będzie w sam raz nawet dla najmłodszych, a po drodze czeka jedno z najstarszych schronisk – **Szwajcarka**. Pamiętaj, że Dolny Śląsk to wiele pasm górskich, z setkami kilometrów szlaków turystycznych, m.in. po **Górach Izerskich**, **Kamiennych**, **Sowich**, **Bystrzyckich**, **Orlickich**, aż po masyw **Śnieżnika**.

5 TROPEM ZAMKÓW I PAŁACÓW

Wierzysz w możliwość spotkania z duchami? Zamki i pałace Dolnego Śląska to doskonałe miejsce na ich poszukiwanie! Spacerując **ścieżką Hochbergów Nadleśnictwa Wałbrzych** przez wąwóz Pełcznicy, mostki i przejścia wykute w skale, wypatruj między drzewami wielkiego zamku Książ. Trasa prowadzi przez malownicze grądy, buczyny i jaworzyny, ale i ruiny **zamku Stary Książ**, gdzie na turniej rycerski w 1800 roku przybył król pruski we własnej osobie! Może po drodze uda Ci się zobaczyć muflony? Jeśli lubisz klimatyczne ruiny, odwiedź też **zamek Bolczów** w **Nadleśnictwie Śnieżka**. Po drodze szukaj skałki kształtem przypominającej pewne zwierzę. Fanom pałacowych klimatów polecamy **Dolinę Pałaców i Ogrodów Kotliny Jeleniogórskiej**. Zwiedzając pałacowe wnętrza, wypatruj dekoracji nawiązujących do przyrody i zrób im zdjęcie.

6 SEKRETY KAMIENI I MINERAŁÓW

Podnosząc z ziemi dowolny kamień, możesz mieć pewność, że trzymasz w ręku kawałek odległej historii! Kamienie są niezwykłe! Odwiedź **rezerwat Głazy Krasnoludków**, by obejrzeć fantazyjne kształty, jakie mogą przybierać skały. W pobliżu znajduje się kolejny skalny rezerwat **Kruczy Kamień**, gdzie **Nadleśnictwo Kamienna Góra** stworzyło ścieżkę geologiczną. Przespaceruj się do pomnika przyrody **Małe Organy Myśliborskie (Nadleśnictwo Jawor)** i dotknij zakrzepłej miliony lat temu lawy. W internecie możesz zapisać się na spacer i znaleźć różne warsztaty z geologami, czyli badaczami minerałów i historii Ziemi. Wspólnie poszukacie kolorowych agatów w okolicach Lubiechowej czy niepozornych kwarcytów daktylowych przy **Skałce Goethego (Nadleśnictwo Henryków)**.

7 BIAŁE SZALEŃSTWO

Kolorowe narciarskie kombinezony i czapki rozweselają zimą krajobraz białych, górskich stoków. Po snowboardowe i narciarskie przygody ruszaj na trasy zjazdowe w Zieleńcu. Fanom biegówek na pewno spodoba się trasa od Kamienia Rubartscha **w Nadleśnictwie Zdroje** z finałem przy **wieży widokowej na Orlicy**. Polecamy też trasy biegowe przygotowane przez **Nadleśnictwo Lądek Zdrój** we współpracy z Gminą Stronie Śląskie i czeskim schroniskiem Paprsek. Początkującym narciarzom polecamy trasy **Nadleśnictw Jugów** i **Świdnica** w Górach Sowich. A może weźmiesz udział w słynnym **Biegu Piastów w Jakuszycach (Nadleśnictwo Szklarska Poręba)**? Pamiętaj, że na śniegu łatwo znaleźć tropy! W ich rozpoznaniu pomoże Ci specjalny klucz przygotowany przez Lasy Państwowe[4].

8 W KRAINIE MGIEŁ I PTAKÓW

Dziką i piękną **Dolinę Baryczy** odkrywaj w **Nadleśnictwach Milicz** i **Żmigród**. Możesz tu obserwować ptaki ze specjalnych wież i drewnianych czatowni, a nawet z perspektywy kajaka! Wypatruj zimorodków na brzegach stawów, a nad moczarami i Baryczą – szybujących bielików czy bocianów czarnych. Ruszaj rowerem na malowniczą wycieczkę po rezerwatach **Olszyny Niezgodzkie** i **Stawy Milickie**, startując obok drewnianego kościoła w Sułowie, a kończąc przy **Gajówce w Rudzie Milickiej**. Obie te budowle robią niezwykłe wrażenie dzięki podobnej konstrukcji szkieletowej. Przyjrzyj się drewnianym elementom i puść wodze fantazji, by zaprojektować podobny budynek.

9 DETEKTYW NA TROPIE WODNYCH ZAGADEK

Lubisz wyzwania detektywistyczne? Zaplanuj wyprawę do **Kolorowych Jezior w Wieściszowicach (Nadleśnictwo Kamienna Góra)**. Szlak prowadzi do jeziorek o nazwach Żółte, Purpurowe, Zielone i Błękitne. Czy ktoś wlał do nich farby? Przesłuchaj spotkanych po drodze „świadków", czy wiedzą, skąd wzięły się tu te wszystkie kolory, i rozwiąż zagadkę! Inne wyzwanie dla detektywa to spacer po dnie **morza kredowego w Czaplach** w **Nadleśnictwie Lwówek Śląski**. Miliony lat temu było tu ciepłe morze i do dziś można znaleźć zaklęte w skałach skamieniałości jego mieszkańców – małży, ślimaków i rozgwiazd. Ciekawe, czy uda Ci się wytropić w skale jakieś morskie ślady!

10 CZARODZIEJSKA GÓRA I WYGASŁE WULKANY

Samotna i potężna **Ślęża** w **Nadleśnictwie Miękinia** przyciąga tajemniczą aurą nie tylko czarownice! Na szczyt prowadzi wiele szlaków o różnym stopniu trudności. Można też wybrać spacer przez las wokół góry lub podążyć ścieżką archeologiczną, po której poprowadzi Cię słynny niedźwiadek – sprawdź, jaki znak ma na brzuchu! Ta prastara rzeźba – obok Panny z Rybą, kamiennych kręgów i legendy o powstaniu Ślęży – to pamiątka po wierzeniach naszych przodków. Jeśli lubisz niezwykłe szczyty, odwiedź też **Krainę Wygasłych Wulkanów** w **Nadleśnictwie Złotoryja**. Wybierz szlak żółty na „śląską Fudżijamę" – **Ostrzycę**, która jest pozostałością po kominie wulkanu. Krateru już od milionów lat nie ma, ale za to po drodze wypatruj wulkanicznych kamieni, które są pamiątką po wybuchowych czasach w historii Ziemi.

11 PODNIEBNYM SZLAKIEM

Dolny Śląsk usiany jest wieżami widokowymi. Jeśli lubisz krajobrazy z lotu ptaka, podejmij wyzwanie i wdrap się na jak najwięcej z nich! W niektórych czekają pieczątki – można odbijać je na NIEMAPIE lub w specjalnych książeczkach dostępnych w punktach PTTK. Wieże są przeróżne. Ta **na Wielkiej Sowie** jest murowana, ta **na Jagodnej** to trochę „kosmiczna" metalowa konstrukcja, a **wieżę na Czerniawskiej Kopie** wzniesiono z drewna. W zabytkowej **Wieży Książęcej w Siedlęcinie** możesz poczuć się jak w wehikule czasu, dzięki średniowiecznym malowidłom o rycerzach Okrągłego Stołu. Z kolei nowoczesna **wieża na Trójgarbie** jest trochę jak podróż w przyszłość. Odkryj swoją ulubioną wieżę w regionie i dorysuj ją na NIEMAPIE!

12 TAJEMNICZE TORFOWISKA

Dolnośląskie torfowiska przeniosą Cię w surowe krajobrazy przypominające krainy dalekiej północy, czyli Skandynawię. Na pograniczu **Nadleśnictw Świeradów** i **Szklarska Poręba** roztacza się **rezerwat Torfowiska Doliny Izery**. Wśród mchów i torfowców wypatruj rosiczek i brzóz karłowatych – przyrodniczej pamiątki z czasów, gdy po okolicy wędrowały lodowce. Po **Torfowisku Pod Zieleńcem** w **Nadleśnictwie Zdroje** poprowadzi Cię drewniana kładka, a wieża obserwacyjna pozwoli podziwiać widoki. Na przełomie wiosny i lata zachwycą Cię tu białe łany wełnianki pochwowatej. Nie daj się zmylić – to nie wełniane pompony ani kwiaty, tylko nasionka, którym puch ma pomóc dolecieć jak najdalej. Kto wie, może po drodze spotkasz też torfowego trolla?

13 ROWEREM W GÓRĘ I W DÓŁ

Wskakuj na rower górski i ruszaj w las! Do wyboru masz mnóstwo tras MTB lub sieci ścieżek single track – to wąskie, jednokierunkowe trasy rowerowe, które pozwalają przyjemnie się rozpędzić. Rodzinom polecamy choćby **Pętlę Złotą** sieci **Singletrack Glacensis** w **Nadleśnictwie Lądek Zdrój**. **Przez Nadleśnictwo Świeradów** w **Górach Izerskich** prowadzą malownicze trasy między Polską a Czechami – pętla zielona będzie świetna dla każdego, a niebieska i czerwona dla rowerzystów, którzy wolą więcej zabawy, takiej jak hopki i zakręty. Masz duszę sportowca? To dobre miejsce, by poznać i poćwiczyć nowe ekstremalne triki rowerowe! Warto sprawdzić też zielony szlak **Bike Park MTB Obiszów** przygotowany przez **Nadleśnictwo Głogów** i Gminę Grębocice.

14 WODY SZUM

Rezerwat Wodospad Wilczki na terenie **Nadleśnictwa Międzylesie** Cię oczaruje! Malownicze kaskady potoku Wilczka spadające ze skał i bujna zieleń w połączeniu z eleganckimi schodkami, mostkiem i oświetleniem dają bajkowe wrażenie. Można poczuć się tu jak księżniczka lub strażnik elfiego miasta! Miejsce to podziwiano już 250 lat temu. Obok wodospadu rozwinęła się uzdrowiskowa miejscowość **Międzygórze** pełna ozdobnych budynków z drewnianymi balkonami. Znajdź budynek **Sanatorium Gigant** i przyjrzyj się jego snycerskim (czyli wyciętym w drewnie) dekoracjom.

SPRAWDŹ STRONY WYMIENIONE W PUNKTACH 2 I 7:

1 2 3 4

LASY DOLNEGO ŚLĄSKA

NIEMAPA

NIEMAPA LASY DOLNEGO ŚLĄSKA

Leśnicy z 33 nadleśnictw zapraszają w leśne ostępy Dolnego Śląska! Ten bogaty i różnorodny region pełen jest górskich szlaków, ciekawostek geologicznych, borów i torfowisk, ale też zamków i drewnianych budowli. Znajdziesz tu doskonałe trasy do jazdy na rowerze górskim, nartach zjazdowych i biegowych, jak również na kajakowe spływy. Tutejsi leśnicy dbają o cenne gatunki zagrożonych zwierząt: żółwia błotnego, głuszca i cietrzewia, sokoła wędrownego, kozicę czy mopka zachodniego, a także niepylaka apollo (we współpracy z Karkonoskim Parkiem Narodowym i Klubem Przyrodników). Wszystkie te zwierzaki ukryliśmy na ilustracjach na NIEMAPIE. Postaraj się je odnaleźć i zakreśl zieloną kredką. Weź NIEMAPĘ i chodź na spacer po lasach Dolnego Śląska!

NIEMAPA to seria nietypowych przewodników dla rodzin, które chcą wspólnie odkrywać otaczający je świat. Za pomocą zabawnych ilustracji z zadaniami i gotowych propozycji wycieczek przedstawiamy ciekawe miejsca, przyrodę i kulturę. Serię tworzą Mamy Projekt, a ilustracje wykonała Patricija Bliuj-Stodulska. Wszystkie NIEMAPY można pobrać z www.niemapa.pl.

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych we Wrocławiu

mamyProjekt

ISBN: 978-83-66768-28-4 2023 www.niemapa.pl www.facebook.com/NIEMAPApl

LEŚNICY DLA ROŚLIN

O ROŚLINY MOŻNA DBAĆ NA RÓŻNE SPOSOBY – TRADYCYJNE, ALE TEŻ I SUPERNOWOCZESNE. POZNAJ KILKA Z NICH.

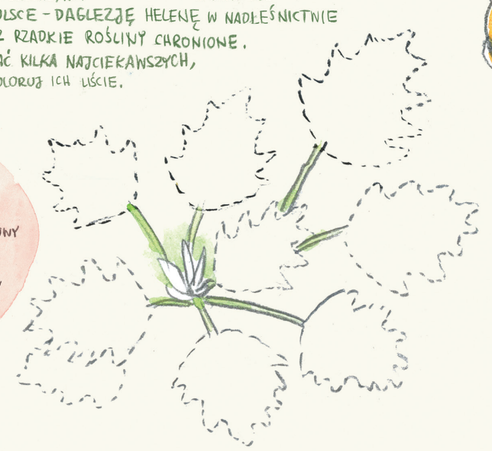
1. W MIŁKOWIE ZNAJDUJE SIĘ LEŚNY BANK GENÓW, W KTÓRYM PRZECHOWYWANE SĄ NASIONA DRZEW, KRZEWÓW I ROŚLIN ZIELNYCH.

CIEKAWOSTKA: OBECNIE TRWAJĄ TAM TEŻ BADANIA NAD MATERIAŁEM GENETYCZNYM POCHODZĄCYM OD ZWIERZĄT.

2. W NADLEŚNICTWIE ŚNIEŻKA POWSTAŁA PIERWSZA SZKÓŁKA KONTENEROWA, W KTÓREJ ZE SPECJALNIE WYBRANYCH NASION PRODUKUJE SIĘ SADZONKI W RÓŻNEGO RODZAJU POJEMNIKACH, W NIEKTÓRYCH UMIESZCZA SIĘ DODATKOWO SPECJALNE GRZYBY, ABY NAŚLADOWAĆ NATURALNY W PRZYRODZIE PROCES MIKORYZY. SPRÓBUJ DOWIEDZIEĆ SIĘ WIĘCEJ NA TEN TEMAT, A ODKRYJESZ, JAK WAŻNE JEST WSPÓLNE ŻYCIE DRZEW I GRZYBÓW.

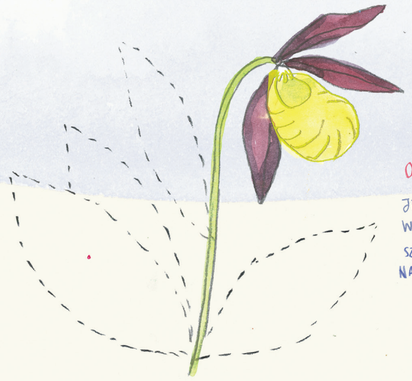
3. LEŚNICY DBAJĄ TEŻ O POMNIKI PRZYRODY (TAKIE JAK ŚWIERK MACIEJA Z NADLEŚNICTWA ŚNIEŻKA CZY NAJWYŻSZE OBECNIE DRZEWO W POLSCE – DAGLEZJĘ HELENĘ W NADLEŚNICTWIE BARDO ŚLĄSKIE) ORAZ RZADKIE ROŚLINY CHRONIONE. SPRAWDŹ, JAK ROZPOZNAĆ KILKA NAJCIEKAWSZYCH, A POTEM NARYSUJ I POKOLORUJ ICH LIŚCIE.

KOTEWKA ORZECH WODNY

CZYLI KASZTAN WODNY, MA LIŚCIE PRZYPOMINAJĄCE ZNACZEK POCZTOWY I NASIONKA JAK MAŁE KOTWICE.

SZUKAJ GO W LASACH NADLEŚNICTW WOŁÓW, OŁAWA I OBORNIKI ŚLĄSKIE.

OBUWIK POSPOLITY

JEGO KWIATY TO PUŁAPKA WABIĄCA ZAPYLACZE.

SZUKAJ GO W LASACH NADLEŚNICTWA BYSTRZYCA KŁODZKA.

PEŁNIK EUROPEJSKI

MA PRZYJEMNY ZAPACH, ALE JEST TRUJĄCY.

CZASEM NAZYWANY JEST RÓŻĄ KŁODZKĄ.

SZUKAJ GO W LASACH NADLEŚNICTW BYSTRZYCA KŁODZKA I ZDROJE.

CIEMIERNIK ZIELONY

KWITNIE ZIMĄ, I TO NA ZIELONO.

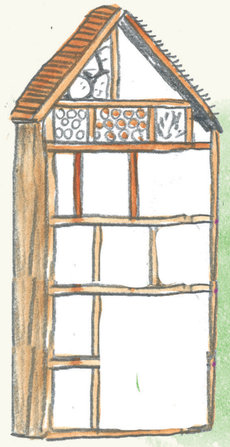
SZUKAJ GO W LASACH NADLEŚNICTWA LWÓWEK ŚLĄSKI.

BĄDŹ JAK LEŚNIK. CHROŃ ZAPYLACZE!

MALI, LECZ BARDZO WAŻNI MIESZKAŃCY LASÓW TO OWADY. W RAMACH PROJEKTU BARTNICY SUDETÓW LEŚNICY STARAJĄ SIĘ NA RÓŻNE SPOSOBY WESPRZEĆ POWRÓT PSZCZÓŁ MIODNYCH DO LASU.

NA TERENIE NADLEŚNICTWA MIĘDZYLESIE WYWIESZONO BLISKO 1000 BARCI, CZYLI DREWNIANYCH KŁÓD UDAJĄCYCH NATURALNE DZIUPLE. TO WŁAŚNIE W BARCIACH ODJETEK LAT HODOWANO PSZCZOŁY I PODBIERANO STAMTĄD MIÓD.

TY TEŻ MOŻESZ DBAĆ O OWADY – ZESKANUJ KOD QR I SPRAWDŹ, JAK IM POMAGAĆ, A POTEM UZUPEŁNIJ RYSUNEK HOTELU DLA OWADÓW. DORYSUJ WOKÓŁ KWITNĄCE ROŚLINY, ABY JEGO BYWALCY MIELI CO JEŚĆ.

CO TY NA TO, ŻEBY ZROBIĆ PRAWDZIWY DOMEK WEDŁUG TEGO PLANU?

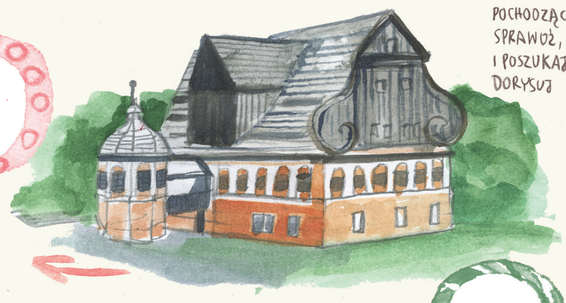
DREWNO Z LASU, A Z LASU POD STRZECHY

DREWNO TO PIĘKNY, WDZIĘCZNY I EKOLOGICZNY MATERIAŁ, DOSTĘPNY MIĘDZY INNYMI DZIĘKI PRACY LEŚNIKÓW. ZAMKNIJ NA MOMENT OCZY, ZASTANÓW SIĘ I WYMIEŃ WSZYSTKIE RZECZY W TWOIM POKOJU, KTÓRE SĄ Z NIEGO ZROBIONE (UWAGA: TO NIE TYLKO MEBLE). NA DOLNYM ŚLĄSKU JEST MNÓSTWO WYJĄTKOWYCH DREWNIANYCH BUDYNKÓW – POLECAMY WAM KILKA NAJCIEKAWSZYCH!

MUZEUM PAPIERNICTWA DUSZNIKI ZDRÓJ

ZADANIE: POLICZ I WPISZ W KÓŁKO, ILE OKIEN MA PIĘKNA DREWNIANA CZĘŚĆ BUDYNKU. CIEKAWOSTKA: Z DREWNA POWSTAJĄ NIE TYLKO PRZEDMIOTY I DOMY, ALE TEŻ PAPIER! SPRAWDŹ, JAK TO MOŻLIWE, ZWIEDZAJĄC MUZEUM.

CHATKA GÓRZYSTÓW

ZADANIE: BĘDĄC TU, KONIECZNIE SPRÓBUJ SŁYNNYCH NALEŚNIKÓW Z LEŚNYMI JAGODAMI. DORYSUJ ŚWIATŁO W TRZECH OKNACH NA ILUSTRACJI. PRZYTUKNIE, PRANDA? ZDARZYŁO CI SIĘ KIEDYŚ SPAĆ W SCHRONISKU GÓRSKIM?

HALA SPACEROWA DOMU ZDROJOWEGO W ŚWIERADOWIE-ZDROJU

ZADANIE: TEN PRZEPIĘKNY BUDYNEK Z NAJDŁUŻSZĄ HALĄ SPACEROWĄ SPOŚRÓD ZDROJOWISK NA DOLNYM ŚLĄSKU POWSTAŁ Z DREWNA MODRZEWIOWEGO POCHODZĄCEGO Z OKOLICZNYCH LASÓW. SPRAWDŹ, JAK WYGLĄDA MODRZEW, I POSZUKAJ GO W OKOLICY. DORYSUJ W KÓŁKU JEGO GAŁĄZKĘ.

CZERNIAWSKA KOPA

ZADANIE: POLICZ I WPISZ W KÓŁKO, ILE SCHODÓW PROWADZI NA SZCZYT TEJ WIEŻY.

KOŚCIÓŁ POKOJU W ŚWIDNICY

ZADANIE: DOWIEDZ SIĘ I WPISZ W KÓŁKO, ILE GWOŹDZI UŻYTO DO BUDOWY KOŚCIOŁA W ŚWIDNICY. SPRAWDŹ DLACZEGO.

DOMY TKACZY ŚLĄSKICH W CHEŁMSKU ŚLĄSKIM

ZADANIE: TE SĄSIADUJĄCE ZE SOBĄ DOMY BYŁY MIEJSCEM PRACY I ŻYCIA TKACZY ŚLĄSKICH. GDY TU BĘDZIESZ, POLICZ, ILE ICH JEST, I WPISZ WYNIK W KÓŁKO.